

*Ковбасюк А. О. – аспірант
(Суми, СумДУ)*

ЄВРОПЕЙСЬКІ ЦІННОСТІ ЯК ВИМІР ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Розвиток сучасної демократичної держави неможливо уявити без наявності в ній розвиненого громадянського суспільства, яке виражає та представляє її найгостріші соціальні потреби. Ці потреби базуються на тих речах, які є важливими для людей у даному суспільстві, та залежать від стану розвитку суспільства, а також притаманним йому соціальним ціннісним орієнтирам.

В загальному сенсі, поняття цінностей визначається як «критерії, які люди використовують для того, щоб визначати та виправдовувати дії, а також щоб оцінювати людей (включаючи, самих себе) та події» [1, 239]. Американський дослідник Шалом Шварц виділяє десять типів цінностей, що визнаються всіма людьми у всіх культурах: «сила» («power»), «досягнення» («achievement»), «життєлюбство» («hedonism»), «заохочення» («stimulation»), «саморегуляція» («self-direction»), «універсальність» («universalism»), «доброзичливість» («benevolence»), «традиція» («tradition»), «впорядкованість» («conformity») та «безпека» («security»). Ці «типи цінностей» обмежуються за двома основними напрямками: «відкритість до змін – консервативність» та «самовдосконалення – самоперевершення». [2, 240] На вищому рівні, на рівні країн, ці десять цінностей можуть бути обмежені сімома типами культурних цінностей. Гаррі Тріандіс, інший дослідник та піонер у вивченні людських базових цінностей, вказує на протистояння індивідуалізму та колективізму. «Чи є культури більш індивідуалістичними чи колективістськими залежить від двох специфічних культурних синдромів» [3, 52], а також «культурна згуртованість чи відчуження, та культурна складність чи простота. Чим більш згуртованою та простою є культура, тим більше вона колективістська» [4, 10].

Отже, можна говорити про те, що європейському демократичному суспільству, якому також притаманна така характеристика, як індивідуалізм, притаманний складний набір

соціально-політичних цінностей. В такому разі, якщо ми говоримо про європейське суспільство, то найбільш виразно ці цінності прописані в Лісабоському договорі, який на даний момент є базовим документом Європейського Союзу. Іншими словами, ці цінності визначаються як «європейські цінності» та включають наступне: повага до людської гідності, свобода, демократія, рівність, верховенство права та повага до прав людини, що також включає повагу до прав людей, що належать до меншин [5, 11].

Європейські цінності – це поняття, що формує обличчя сучасної європейської цивілізації, до усвідомлення яких європейські суспільства пройшли довгий історичний шлях. Кожна з цих цінностей є певним ідеалом та найбільшим прагненням демократичного суспільства. Європейське громадянське суспільство, як виразник соціально-політичних інтересів всього суспільства, прагне до ствердження європейських цінностей.

Українське громадянське суспільство – це молоде явище, яке фактично почало формуватись за часів перебудови та перших років незалежності. За трохи більше, ніж два десятиліття, воно досягло певного рівня розвитку та набуло певних, притаманних йому, характеристик. Вплив європейського досвіду на розвиток вітчизняного громадянського суспільства не можна заперечувати.

Наявність розвинутого громадянського суспільства в державі є запорукою її демократичного розвитку. З іншого боку, ступінь розвиненості та самодостатності громадянського суспільства є індикатором демократичності держави. У світлі євроінтеграційних прагнень України стає очевидним, що інтеграція має базуватись не тільки на власне економічно-політичній інтеграції, але мати більш глибоке соціальне та культурне підґрунтя. Іншими словами, європейська інтеграція передбачає також те, що суспільство розділяє європейські цінності, притаманні європейським суспільствам.

В такому разі, якщо громадянське суспільство є виразником та носієм соціально-політичних цінностей, як було визначено вище, то у світлі процесів європейської інтеграції

України ці цінності збігаються з поняттям європейських цінностей. А отже, розвиток громадянського суспільства в державі визначається тим, наскільки воно сповідує базові європейські цінності. Прагнення до ствердження європейських цінностей в Україні має стати найвищим ідеалом українського громадянського суспільства на шляху до побудови демократії та, власне, європейської інтеграції.

Література

1. Schwartz, S. Universals in the content and structure of values. Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. In M. Zanna (Ed.), *Advances in experimental social psychology* (pp. 1–66). New York: Academic, 1992, pp. 239–243.
2. Schwarz, S. Studying human values. In A. M. Bouvy, F. van de Vijver, M. Boski, & P. Schmitz (Eds.), *Journeys into Cross-Cultural Psychology*. Amsterdam: Swets & Zeitlinger, 1994, pp. 239–254.
3. Triandis, H. *Individualism and collectivism*. Boulder, CO: Westview Press, 1995.
4. Vinken, H., Soeters, J., & Ester, P. (2004). Cultures and dimensions. Classic perspectives and new opportunities in 'Dimensionalists' cross-cultural studies. In H. Vinken, J. Soeters, & P. Ester (Eds.), *Comparing cultures. Dimensions of culture in a comparative perspective*. Leiden/Boston: Brill, 2004, pp. 5–27.
5. Treaty of Lisbon. Official Journal of the European Union, 7/12/2007. Режим доступу: http://europa.eu/lisbon_treaty/index_en.htm

Гуманізм. Трансгуманізм. Постгуманізм : матеріали доповідей та виступів Міжнародної науково-теоретичної конференції, м. Суми, 19-20 квітня 2013 р. / Ред.кол.: Є.О. Лебідь, А.Є. Лебідь. — Суми : СумДУ, 2013. — С. 43-45.